

Justis- og beredskapsdepartementet

Sendt elektronisk

Deres ref.: 17/1240 - ASO

Dato: 20. april 2017

Vår ref.: 239806

Høring - Endringer i utlendingsloven – politiets tilgang til opplysninger om beboere i asylmottak

1. Innledning

Vi viser til departementets høringsbrev av 3.3.2017 vedrørende ovennevnte høring.

Det er en prioritert oppgave for Advokatforeningen å drive rettspolitisk arbeid gjennom høringsuttalelser. Advokatforeningen har derfor en rekke lovutvalg inndelt etter fagområder. I våre lovutvalg sitter advokater med særskilte kunnskaper innenfor det aktuelle fagfelt og hvert lovutvalg består av advokater med ulik erfaringsbakgrunn og kompetanse innenfor fagområdet. Arbeidet i lovutvalgene er frivillig og ulønnet.

Advokatforeningen ser det som sin oppgave å være en uavhengig høringsinstans med fokus på rettssikkerhet og på kvaliteten av den foreslåtte lovgivningen.

I saker som angår advokaters rammevilkår vil imidlertid regelendringen også bli vurdert opp mot advokatbransjens interesser. Det vil i disse tilfellene bli opplyst at vi uttaler oss som en berørt bransjeorganisasjon og ikke som et uavhengig ekspertorgan. Årsaken til at vi sondrer mellom disse rollene er at vi ønsker å opprettholde og videreutvikle den troverdighet Advokatforeningen har som et uavhengig og upolitisk ekspertorgan i lovgivningsprosessen.

I den foreliggende sak uttaler Advokatforeningen seg som ekspertorgan. Saken er forelagt lovutvalget for asyl- og utlendingsrett, bistandsadvokatutvalget og menneskerettighetsutvalget. Lovutvalget for asyl- og utlendingsrett består av Bente Mostad Tjugum (leder), Jan M. Birkeland, Sigrid Broch, Runa Nordahl Hæreid, Zuligqat Munir og Christel Reksten. Menneskerettighetsutvalget består av Frode Elgesem (leder), Arne Gunnar Aas, Thomas Horn, Marie Hessen Jacobsen, Mette Loe og Else Leona McClimans

Advokatforeningen avgir følgende høringsuttalelse:

2. Advokatforeningens kommentarer

Lovforslaget fyller behovet for en klar lovhjemmel for politiets tilgang til opplysninger om beboere i

asylmottak. Advokatforeningen ser også at lovforslaget kan bidra til å styrke vernet for utsatte grupper asylsøkere i mottak og ivareta deres interesse til vern mot kriminalitet. På den annen side vil forslaget utvide og effektivisere adgangen til å kreve slike opplysninger. Etter forslaget utvides adgangen til å kreve private opplysninger til en vid krets av personer, uten at det kreves begrunnelse og uten at mottaket skal gjøre noen egne vurderinger av anmodningen.

Advokatforeningen ser derfor positivt på at det etableres en klar hjemmel for å kreve opplysninger om beboere i asylmottak, men har noen bemerkninger når det gjelder den nærmere reguleringen av adgangen til å kreve slike opplysninger.

Advokatforeningen peker også på at forslaget må sees i sammenheng med den adgang politiet ønsker til direkte søk i utlendingsmyndighetenes registre og som er foreslått i høringsbrevet av 30.august 2016. Advokatforeningen viser her til hovedargumenter fremsatt i både UDI, HOD og Datatilsynets hørings svar til forslaget om politiets tilgang til utlendingsmyndighetenes registre.

Advokatforeningens merknader til forslaget om ny utlendingsloven § 84b:

Innledningsvis mener Advokatforeningen at det er positivt at personopplysningsloven §2 nr. 8 er forsøkt sikret ved at overskytende opplysninger skal fjernes før overlevering av opplysninger, se høringsbrevet pkt. 4.2, noe som ikke er tilstrekkelig ivare tatt i forslaget fra høsten 2016 om innsyn i utlendingsmyndighetenes registre. Det vil likevel være slik at opplysning om at noen har søkt beskyttelse og har opphold på et mottak, vil være en sensitiv opplysning som nødvendigvis utleveres sammen med ovennevnte. Advokatforeningen kan ikke se at dette er behandlet i spørsmålet om forholdsmessighet. Dette vil påvirke nødvendighetskriteriet, og forutsettes innbakt i den vurdering politiet skal foreta.

Menneskerettighetene setter krav til hjemmel, legitimt formål, begrunnelse og proporsjonalitet. EMK artikkel 8 setter dessuten opp visse krav til saksbehandlingen i saker om inngrep i retten til beskyttelse av privatliv. Advokatforeningen viser til at til at lagring og videreformidling av personopplysninger er et inngrep etter EMK art. 8. Hjemmel, formål og forholdsmessighet er vurdert på generelt nivå av departementet. Departementet bygger bl.a. på den europeiske menneskerettighetsdomstols *beslutning* (ikke dom) i saken H og J mot Nederland. I denne beslutningen avviser EMD at overlevering av opplysninger fra asylintervju til påtalemyndighet utgjorde en krenkelse av retten til rettferdig rettergang eller retten til respekt for privatlivet. EMD adresserer ikke konkret spørsmålet om myndighetene har en generell åpning for å overlevere opplysninger mellom etatene, men finner på bakgrunn av konkrete opplysninger å avvise klagen. Det skal bemerkes at det konkrete formålet i denne saken var irettføring av alvorlige internasjonale forbrytelser som Nederland var forpliktet til etter lov. Dersom formålet er mer preventivt og generelt, og det ikke foreligger konkret mistanke om alvorlige straffbare forhold, kan man tenke seg en mer restriktiv tilnærming.

Advokatforeningen understreker at en beslutning fra EMD ikke gir holdepunkter for generelt å fravike grunnleggende krav til hjemmel, legitimt formål, begrunnelse og forholdsmessighet i den konkrete saken. Samtlige vilkår må oppfylles på nytt når opplysningene behandles/skal overleveres annet organ. I høringsbrevet er det lagt opp til at politiets krav om utlevering av opplysninger ikke skal begrunnes og at mottaket ikke skal gjøre noen egen vurdering av kravet, se høringsbrevet pkt. 4.3 Det blir således ikke mulig å etterprøve politiets nødvendighetsvurdering og mottaket avskjæres fra muligheten til å gjøre vurderinger på grunnlag av spesielle hensyn som gjør seg gjeldende i den konkrete saken. Slike konkrete hensyn kan gjøre seg gjeldende i mange saker, og departementet fremhever i høringsbrevet at

det er rettighetene til en sårbar og utsatt gruppe som lovforslaget skal gjelde for. Ett eksempel er enslige mindreårige asylsøker som preges av redsel for fremtidig utsendelse og hvor rømningsfare og eksponering for menneskehandel er stor. Blant annet i slike saker kan det være behov for at politiets krav om opplysninger tilpasses den konkrete situasjonen og det opplegget mottaket/omsorgssenteret har for det enkelte barn.

I den menneskerettslige vurderingen av konkrete inngrep vil det være av stor betydning at det finnes et minstemål av begrunnelse for tiltaket og dessuten at inngrepet er basert på en forsvarlig saksbehandling som kan ivareta den enkeltes rett til beskyttelse. Dersom inngrep ikke trenger begrunnelse og dessuten avskjærer politiet fra relevante opplysninger, vil vedtaket være vanskeligere for staten å forsvare. Advokatforeningen mener derfor at både hensynet til den enkelte utlendings rettigheter og statens interesser ved eventuell rettslig prøving tilsier at politiet må oppgi en begrunnelse for krav om opplysninger fra mottakene og at mottakene må kunne gjøre egne vurderinger av kravet, i alle fall slik at mottakene – etter en selvstendig vurdering av konsekvensene for den enkelte beboer – kan *utsette* utlevering av opplysninger samtidig som man gir innspill til politiets nødvendighets- og forholdsmessighetsvurdering.

Advokatforeningen mener at det vil være naturlig med en ekstern uavhengig kontroll med politiets behandling av opplysningene. Advokatforeningen reiser spørsmål ved om dette ikke krever ekstra bevilgninger til en allerede presset etat – særlig for rutiner for sletting og kontroll.

Advokatforeningens bemerkninger til forslaget om å inkludere omsorgssentre for enslige, mindreårige asylsøkere:

Advokatforeningen mener at utvidelse av bestemmelsen til å gjelde opplysninger fra omsorgssentre for enslige mindreårige asylsøkere, jf. høringsbrevet pkt. 5, krever ytterligere utredning. Det gjør seg gjeldende særlige hensyn når det gjelder denne gruppen (som også omfatter barn mellom 15 og 18 år i mottak) som kan tilsi en særlig regulering. Dels kan hensynet til statens plikt til å beskytte disse barna mot menneskehandel og utnyttelse tilsi at myndighetene har god oversikt over denne gruppen, og dels er disse barna særlig sårbare slik at tiltak må tilpasses deres situasjon og opplegget for dem i omsorgssentrene (og mottakene). Grunnregelen om hensynet til barnets beste bør reflekteres i bestemmelsen i tillegg til vilkåret om at opplysningene skal være "nødvendig" for politiets. Dessuten bør aktuelle begrunnelser for krav om opplysninger samt de særlige vilkår og saksbehandlingsreglene som bør gjelde for krav om opplysninger om denne gruppen, utredes nærmere.

Jens Johan Hjort
leder

Vennlig hilsen

Merete Smith
generalsekretær

Saksbehandler: Trude Molvik
tm@advokatforeningen.no